

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIY MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anjionovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKILOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIIYAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilhomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOII AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILII TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIVAVIY RAG'BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	700
Abduqodirova Umida G'ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI.....	713
Shaymatov Mansur Jo'rabaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH	720
Odiljonova Oybarchin Fayzullo qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH	724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich	
XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsunovich	
ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS.....	734
Inomiddin Imomov	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	751
Алиева Эльнара Аметовна	
AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI.....	756
So'fiyeva Xusniya Soxibjonovna	
НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	760
Назарова Гулчебра Нурмуханбетовна	
СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ	766
А.Р. Кудратов	
IJTIMOYIY XIZMATLAR KO'RSATISH JARAYONIDA TASHKILIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR	775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA'MINLASHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLANILISHI	786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI	790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna	
QORAQALPOG'ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASSTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	795
Kunnazarova Orazxan	
MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI	798
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIYASI	807
Avezov Ibrohim Ilxomovich	

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	808
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI.....	813
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT.....	819
Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	825
Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING EMPIRIK TAHLILI	831
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR ROLI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.....	840
Raxmonova Nigina Anvarovna	
IJTIMOİY SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: O'ZBEKISTONNING AMALIY YONDASHUVI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	844
Bafojev Farrux Jo'raqulovich	
AHOLI IJTIMOİY HIMOYASINI KUCHAYTIRISH MUAMMOLARI	852
Ulashev Xubbim Askarovich	
YASHIL TA'LIM RIVOJLANISH BOSQICHLARI: YAPONIYA MISOLIDA	856
Raxshona Nabibullayeva	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDONING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.....	861
Mo'minov Yahyobek Shokirjon o'g'li	
TUROPATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	865
Toshev Akmal Salimovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQADA AHOI DAROMADLARINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	874
Quldasheva Maftuna Musurmon qizi	
ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	878
Алиева Эльнара Аметовна, Рахматхонов Саидодилхон Расулхон угли	
МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В СТРАНАХ С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ: РОЛЬ ESG-ИНСТРУМЕНТОВ, ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И МАЛАЙЗИИ.....	884
Нарзуллаева Мехрангиз Ақобировна	
DORIVOR O'SIMLIKLAR SAVDOSIDA QIYMAT ZANJIRI TAHLILI: IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	893
Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'ZBEKISTON VA TURKMANISTON O'RTASIDAGI SAVDO AYLANMASI TAHLILI	899
Voxidova Mehri Xasanovna	
GLOBAL KOMPANIYALARDA RAQAMLI MENEJMENTNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	905
Axmedov Sardor Shuxrat o'g'li	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	912
Jumanazar Xolmuminov	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING JAHON TAJRIBASI	916
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING INVESTITSİYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	921
Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich	

FINANCING WATER RESILIENCE: A FEASIBILITY ANALYSIS OF SOVEREIGN BLUE BOND ISSUANCE IN UZBEKISTAN.....	926
Yakubov Jakhongir	
УКРЕПЛЕНИЕ ПАРТНЁРСТВО И СОЗДАНИЕ ЕДИНСТВЕННОГО ЭНЕРГОРЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ	929
Каримова Нуржахон Олим кизи	
ИННОВАЦИОННАЯ ЗРЕЛОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ МОДЕЛИ	935
Алиева Эльнара Аметовна, Табаков Евгений Сергеевич	
"BUDJET JARAYONLARIDA XAVFLARNI ANIQLASH VA BAHOLASH: ICHKI AUDIT YONDASHUVLARI"	941
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna, Nishonxo'djaev Bekzod Baxodir o'g'li	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA DAVLATNING ROLI	947
Raximov Baxromjon Ibroximovich	
O'ZBEKISTONDA SUT SEKTORINING QIYMAT ZANJIRINI SANOATLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	951
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBIDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA TIZIMLARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	955
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ	961
Ариф Мустафаев	
ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ИЗМЕНЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	968
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION HUQUQIY SIYOSATIDA GLOBAL REYTINGLARNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	974
Gavhar Bekmurodova Adham qizi	
XALQARO MOLIYA BOZORIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI VA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	981
Ochilova Xusniya Olim qizi, Yuldasheva Umida Asanaliyevna	
JAHONDA BRONLASH TIZIMLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARINING EVOLYUTSIYASI.....	987
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
MILLIY IQTISODIYOT INNOVATSION SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA JAHON TAJRIBALARI.....	994
Samadqulov Muhammadjon Islom o'g'li	
HUDUDIIY RIVOJLANISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING AHOLI DAROMADLAR DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	998
Olimjon Fattoyev G'ayrat o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY SHAROITLARDA RAQOBATBARDOSHLIGI: NAZARIY JIHATLARI VA AMALIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI	1002
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1005
Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich, Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich	
NAMANGAN VILOYATIDA QURILISH KLASHTERINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY OMILLARI VA ISTIQBOLLI MANBALARI.....	1011
Abduraxmanov Muxtorali Abduvoxidovich	
ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	1016
Авезова Шахноза Махмуджановна	
MOLIYAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHGA TA'SIR KO'RSATADIGAN OMILLAR.....	1022
Obilov Mirkomil Rashidovich	

“O‘ZBEKISTONDA TURIZMNING MADANIY IDENTIKLIKKA TA’SIRI: SOTSIOLOGIK TAHLIL”	1028
Alijonova Nargiza Rashidjon qizi	
STATISTICAL ANALYSIS OF CREDIT INTEREST RATES.....	1034
Abdullayev Shakhobiddin Shamsiddinovich	
QISHLOQ XO‘JALIGIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISH METODLARI VA SAMARALI TA‘MINOT ZANJIRI MODEL.....	1037
Olimova Bahora Shuxratovna	
INNOVASION IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY JIHATLARI.....	1042
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
TIJORAT BANKLARIDA DEPOZIT BAZASI BARQARORLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA FOIZ SIYOSATI VA UNING AMALIY JIHATLARI.....	1047
Axmedova Dilafro‘z Elshodovna	
B2BDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH BO‘YICHA XORIJIY TAJRIBALAR.....	1053
Abdubotirova Madinaxon	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ИННОВАЦИОННО - ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	1059
Баходирова Хилола Баходировна	
RAQOBATBARDOSH MAHSULOT ISHLAB CHIQRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYASIDAN FOYDALANISH.....	1063
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Abdurazakova Diyora	
ENERGIYA XARAJATLARINI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY SAMARASI.....	1070
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF REMOTE BANKING SERVICES IN THE CONTEXT OF BANKING TRANSFORMATION	1075
Jabborov Bahriddin Rashidovich	
MIKROMOLIYA TASHKILOTLARIDA MOLIVAVIY-XO‘JALIK FAOLIYATINI BUXGALTERIYA HISOBIDA AKS ETTIRISH TARTIBI.....	1079
G‘ofurov Iskandar Abduraxmonovich	
BANKLARNING INVESTITSIYA RISKLARI VA ULARNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	1084
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MA’LUMOTLAR BAZASINING RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAGI AHAMIYATI.....	1090
Maxamadiyev M. M.	
УСТОЙЧИВОСТЬ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ: АНАЛИЗ СТРАТЕГИЧЕСКОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ АКИБ «ИПОТЕКА-БАНК» ПОСЛЕ ВХОЖДЕНИЯ В ОТП GROUP.....	1095
Каримова Нуржахон Олим кизи	
O‘ZBEKISTON OLIY TA’LIM MUASSASALARIGA XORIJLIK TALABALARNI JALB ETISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	1101
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek	
DAVLATNING IJOBIY IMIJINI YARATISHDA TURIZM VA XALQ DIPLOMATIYASINING STRATEGIK O‘RNI	1108
Kasimova Zilola G‘ulomiddin qizi	
JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUASSASALARIDA MOLIVAVIY MUNOSABATLARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	1116
Toshmurodov Abdurauf Ravshanovich	
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ТОПЛИВНО-ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА УЗБЕКИСТАНА – 2025.....	1122
Ш.К.Жалилов	
“O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING O‘RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI”	1126
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
MAMLAKATDA INVESTITSIYA JARAYONLARINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1130
Xusanov Durbek Nishanovich	
TURIZM XIZMATLARI TUSHUNCHASI VA ULARNI INNOVATSION TASHKIL ETISHNING IQTISODIY MOHIYATI.....	1138
Najmidinov Azizbek Bahrom o‘g‘li	

MINTAQAVIY IQTISODIYOTDA TURISTIK INFRATUZILMANI BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI.....	1143
Xalmirzayev Axmadjan Axunovich, Ro'zmatov Boburjon Zafarjon o'g'li, Shodiyeva Nafosatxon Hamza qizi	
O'ZBEKISTONDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINING HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	1149
Ahmedov Shermuhammad Omonjon o'g'li	
MARKETING KOMMUNIKATSIYA STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQUISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	1156
Akramov Toxir Abdiraxmanovich	
SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	1161
Adashev Azimjon Urinboyevich	
XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA PRUDENSIAL NAZORAT: BAZEL QOIDALARI VA ULARNING AHAMIYATI	1165
Abdunazarova Dilshoda Akromovna	
INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISHDA BOSHQARUV HISOBİ AXBOROTINING AHAMIYATI	1170
Xushvaqtova Nozanin Nurbek qizi	
OLIY TA'LIM TIZIMIDA INTEGRATSIYA JARAYONLARINI AMALGA OSHIRISH SHAKLLARI VA ULARNING TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDAGI AHAMIYATI.....	1177
Ismoilova Feruza Kubaymurodovna	
EKOMARKETING STRATEGIYALARI ORQALI BARQAROR RIVOJLANISHGA ERISHISH	1182
Qo'ziyev Jaloladdin Alisher o'g'li	
ENSURING INNOVATIVE ECONOMIC SECURITY IN THE KHOREZM REGION: WASTE RECYCLING AND CIRCULAR ECONOMY	1186
Madraximova Shohista Bahrom qizi	
KICHIK BIZNES FAOLIYATINI BAHOLASH ASOSIDA SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	1191
Mavkulov Ravshan Nematjonovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA ISLOM MOLIYASINI JORIY QILISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJIRIBASIDAN FOYDALANISH.....	1195
Sultonov Baxtiyor Baxodirovich	
MINTAQAVIY IMIJNI SHAKLLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	1201
Duschanov Alisher Sherzod o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI	1206
Opaev Bysen Aymanovich	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNESNI INVESTITSION KREDITLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH.....	1212
Yuldashev Fozil Turapovich	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI ASOSIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARALI RIVOJLANTIRISHNING XORIJ TAJIRIBASI.....	1218
M.M.Muminova	
ИНТЕГРАЦИОННОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ОПЕРАТОРА И ПРЕДПРИЯТИЙ МЕСТНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	1223
Худаярова Мехрангиз Мурадовна	
TURIZMDA INDIVIDUALLASHTIRILGAN XIZMATLAR KONSEPSIYASI VA TAJRIBA TURIZMINING NAZARIY ASOSLARI.....	1230
Raxmatov Aziz Tolipovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK EKSTERNALIYALARNI TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1235
Smaylova Zarafshan	
XALQARO STANDARTLARDA PRUDENSIAL NAZORAT: BAZEL QOIDALARI VA ULARNING AHAMIYATI	1239
Abdunazarov Dilshoda Akromovna	

METALLURGIYA SANOATIDA EKOLOGIK TOZA TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH: MAQSADGA MUVOFIQLIGI VA NATIJALARI	1244
Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich	
HUDUDIIY IQTISODIY O'SISH OMILLARINING EKONOMETRIK TAHLILI: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA	1248
Zaripova Mukaddas Djumayozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
INDUSTRIAL RIVOJLANISHNING IQTISODIY VA EKOLOGIK OQIBATLARI	1258
Ataniyazova M.B.	
OLIY TA'LIM RAQOBATBARDOSHLIGINING TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDAGI ROLI	1263
Nishonov Dilshod Shamsidinovich	
СИСТЕМА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ ЭЛЕМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ «ЗЕЛЕННОЙ» ЭКОНОМИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	1269
Махмудходжаева Луиза Сайфуллоевна	
IQTISODIYOTDA "YASHIL" MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHNING XUSUSIYATLARI	1274
Risqibekova Nozimaxon	
THE ROLE OF DIGITAL MARKETING IN BOOSTING TOURISM-RELATED BUSINESSES	1280
Farrukh Mamadiyrov Shukhratovich	
MINTAQA IQTISODIY BARQARORLIGINI BAHOLASH INDIKATORLARI VA USLUBLARI	1284
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
MAJOR INFLATIONARY FACTORS IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN AND ANTI-INFLATION POLICIES	1290
Koshanov Abdimurat Azat uli, Oralbaeva Diana Mukhit qizi	
ЦИФРОВАЯ ЭКОСИСТЕМА СОВРЕМЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА: МОДЕЛИ, МЕХАНИЗМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ	1296
Бекова Азиза Алимовна	
SOLIQ MAJBURIYATLARINI HISOBGA OLISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH	1301
Abdullayev Abror Bozarboyevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AKSIZ SOLIINING FISKAL VA IJTIMOIIY ROLI	1308
Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna	
MINTAQAVIIY IQTISODIYOTDA AGROTURIZMNI BAHOLASH USULLARI VA MEZONLARI	1314
Egamberdiyeva Umriniso Tursunqulovna, Ro'zmatov Boburjon Zafarjon o'g'li, Shodiyeva Nafosatxon Hamza qizi	
OLIY TA'LIMDAGI RAQAMLI YECHIMLARNING SAMARADORLIGI VA UNI BAHOLASH MEZONLARI	1320
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
SURXONDARYO VILOYATI SHAROITIDA AKVAPARK VA SUZISH HAVZALARI QURILISHINI TAHLIL QILISH HAMDA TAVSIYALAR BERISH	1326
Olimjonov Firdavs	
FISKAL FEDERALIZM NAZARIYASI VA UNING AMALIY AHAMIYATI	1332
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Alijonov Ahadjon Hasanboy o'g'li	
OILAVIIY MUHITDA QIZLARNING EMOTSIONAL INTELLEKTINI RIVOJLANTIRISH: IJTIMOIIY PEDAGOGIK YONDASHUV (O'ZBEKISTONDA)	1336
Qayimova Maftuna Tursunovna	
«YASHIL IPOTEKA» AMALIYOTI: XORIJIY TAJRIBALAR	1340
Berdinazarov Zafar Ulashovich, Xayitov Bobirbek Ergashevich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ ПРОЦЕССОВ ПРИНЯТИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ В ЭПОХУ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА. ФОРМИРОВАНИЕ НОВОЙ ПАРАДИГМЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ	1344
Бурханова Шахноза Бобировна	
QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDA TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI KENGAYTIRISH MASALALARI	1353
Abduvoxidova N.G'., Karimova A.M.	
ISHLAB CHIQARISHNI DIVERSIFIKATSIYA ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ASOSIIY MECHANIZMLARI	1359
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	

TO'G'RI SOLIQLARNI UNDIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH AMALIYOTI TAHLILI	1365
Xo'jaqulov Ramshid Yunusovich	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	1372
Kasimova Zilolaxon Botir qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNI MOLIYALASHTIRISHNING IQTISODIY MAZMUNI VA TAMOYILLARI	1379
Gafurov Ma'ruf Xakimovich	
KREDIT RISKI VA UNGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	1383
Karimova Shohida Zaylobiddinovna	
SURXONDARYO VILOYATI TUMANLARINING IQTISODIY MODERNIZATSIYASI: ASOSIY OMILLAR VA TENDENSIYALAR.....	1389
Qosimova Nodira Saidovna	
BUXORO VILOYATIDA YASHIL AGROTURIZM KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH	1395
Umurov J.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLAR VA ULARNI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI.....	1403
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
MINTAQADA KICHIK BIZNESNING EKSPORT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	1409
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
FERMERLAR KOOPERATSIYASI VA XALQARO BOZORLARGA KIRISH: O'TISH DAVRI IQTISODIYOTIDAN XULQ-ATVOR, DEMOGRAFIK VA INSTITUTSIONAL NUQTAI NAZARLAR.....	1415
Tursunqulov G'olib Shavkat o'g'li	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNI KLASSTER ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	1422
Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.	
КОРПОРАТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В АВТОМОБИЛЬНОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА: СТРАТЕГИИ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО РОСТА И СОБЛЮДЕНИЯ РЕГУЛЯТОРНЫХ ТРЕБОВАНИЙ.....	1427
Шамсуддинов Шухрат Нематович	
ПУТИ ВНЕДРЕНИЯ И СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ.....	1431
U. D. Gayratov	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASIGA BO'LGAN EHTIYOJ VA ZARURIYAT: UNING AHAMIYATI.....	1435
Sh.N.G'afforov	
MEHNAT RESURSLARINI BOSHQARISH VA UNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI	1439
Uzoqov Lutfillojon Fayzullojonovich	
DAVLAT TOMONIDAN IQTISODIY NAZORATNING BOZOR BARQARORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI VA GLOBAL AMALIYOT TAHLILI	1443
Rasulev Alisher Fayziyevich. Karimov Ulug'bek Mirzajon o'g'li	
TASHQI DAVLAT QARZINING VALYUTA TUZILMASI VA UNING QARZ BARQARORLIGIGA TA'SIRI TAHLILI	1446
Sanakulova B. R., Jamolov M.M.	
ASOSIY MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLAR ORQALI DAROMADLAR O'SISHINI BAHOLASH METODOLOGIYASI.....	1452
Eshbaeva Shahnoza Faxriddinovna	
ЭКОНОМИКА УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И ПРАКТИКА.....	1457
Рустамов Зокир Тоирович	
EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASINI SHAKLLANTIRISHDA AKT NING ROLI: RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR MISOLIDA	1461
Sadriddinov Ulug'bek Jaloliddin o'g'li	
ВЗАИМОСВЯЗЬ МЕЖДУ ИНВЕСТИЦИОННЫМИ ПОТОКАМИ И ИМПОРТОМ В УЗБЕКИСТАНЕ	1467
Рустамов Фозилжон	
ICHKI BOZORDA PARRANDA GO'SHTI MAHSULOTINING NARX BARQARORLIGI VA KELGUSI TENDENSIYALARINI EKONOMETRIK MODELLAR ORQALI BAHOLASH	1475
Jumayev Olimjon Sadulloyevich	

TIBBIY XIZMAT INFRATUZILMASINING FARG'ONA IQTISODIY RAYONIDA JOYLASHUV XUSUSIYATLARI.....	1483
Xolmirzayeva Zulayxo Axmadjon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA MARKETING FAOLIYATINI BAHOLASH BO'YICHA METODOLOGIK YONDASHUVLAR ISHLAB CHIQISH.....	1488
Ibragimova Shaxlo Alimbayevna	
ENERGY TRANSITION DEBATE: ELECTRIC VEHICLES, OIL AND THE "GREEN" PARADOX.....	1492
Tokhirjonov Temurbek Alimardon ogli, Numonjon Malikov	
SANOATLASHUV NATIJASIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA AHOLI BANDLIGINING KAMAYISHI TAHLILI	1500
B.Beknazarov	
RESPUBLIKA TO'QIMACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA MUSTAQILLIK YILLARIDA RIVOJLANISHI.....	1505
Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich	
"YASHIL IQTISODIYOT" VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYANING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	1510
Qurbonov Shovqi Djurayevich	
THE ROLE OF ENVIRONMENTAL FACTORS IN THE COURSE OF ACUTE RHEUMATIC FEVER IN CHILDREN	1516
Kuldashev Sardor Furqatovich	
MOLIYAVIY INKLYUZIYA DARAJASINI BAHOLASHNING AXBOROT TIZIMI ASOSIDA MONITORING MEXANIZMLARINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY ASOSLARI.....	1520
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li	
EKSPORT SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI	1527
Sobirova Muxlisa	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQ TUSHUMLARI VA TRANSFERTLAR NISBATINI OPTIMALLASHTIRISH.....	1531
Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li	
BANK TIZIMI ORQALI YASHIL MOLIYANI RIVOJLANTIRISH: GREEN ADVISORY SERVICES XIZMATLARINING ZAMONAVIY AMALIYOTI.....	1537
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	

BANK TIZIMI ORQALI YASHIL MOLIYANI RIVOJLANTIRISH: GREEN ADVISORY SERVICES XIZMATLARINING ZAMONAVIY AMALIYOTI

Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi

Namangan davlat texnika universiteti

Buxgalteriya va audit kafedrası doktoranti

E-mail: gulrux_11@mail.ru

ORCID: 0009-0003-5878-3095

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston banklari tomonidan taqdim etilayotgan Green Advisory Services (Yashil maslahat xizmati) ning mohiyati, asosiy turlari, amaliy qo'llanilish yo'nalishlari hamda banklar uchun moliyaviy va institutsional foydalari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida yashil maslahat xizmatlarining qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi va ekologik barqaror loyihalarni moliyalashtirishdagi roli empirik misollar asosida baholandi. Tadqiqot natijalari Green Advisory Services banklar uchun yashil moliyalashtirish strategiyalarini rivojlantirish, kredit risklarini kamaytirish va barqaror kredit portfelini shakllantirishda samarali instrument ekanini ko'rsatadi. Olingan xulosalar bank sektorida yashil moliya mexanizmlarini keng joriy etishda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: yashil moliya, banklar, Green Advisory Services, yashil kreditlar, barqaror rivojlanish, ESG mezonlari, qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi, ekologik risklar, moliyaviy barqarorlik.

Abstract. This article analyzes the essence, main types, practical applications, and financial and institutional benefits of Green Advisory Services provided by banks in Uzbekistan. The study evaluates the role of green advisory services in financing renewable energy, energy efficiency, and environmentally sustainable projects based on empirical examples. The research findings demonstrate that Green Advisory Services serve as an effective instrument for banks in developing green financing strategies, reducing credit risks, and forming a sustainable loan portfolio. The conclusions obtained have significant practical relevance for expanding the implementation of green finance mechanisms within the banking sector.

Key words: green finance, banks, Green Advisory Services, green loans, sustainable development, ESG criteria, renewable energy, energy efficiency, environmental risks, financial sustainability.

Аннотация. В данной статье анализируются сущность, основные виды, практические направления применения, а также финансовые и институциональные преимущества Green Advisory Services (зеленых консультационных услуг), предоставляемых банками Узбекистана. В рамках исследования на основе эмпирических примеров оценивается роль зеленых консультационных услуг в финансировании проектов в области возобновляемой энергетики, энергоэффективности и экологически устойчивого развития. Результаты исследования показывают, что Green Advisory Services являются эффективным инструментом для развития стратегий зеленого финансирования банков, снижения кредитных рисков и формирования устойчивого кредитного портфеля. Полученные выводы имеют практическую значимость для расширения внедрения механизмов зеленых финансов в банковском секторе.

Ключевые слова: зеленые финансы, банки, Green Advisory Services, зеленые кредиты, устойчивое развитие, критерии ESG, возобновляемая энергия, энергоэффективность, экологические риски, финансовая устойчивость.

KIRISH

So'nggi yillarda global iqlim o'zgarishi va ekologik muammolarning keskinlashuvi jahon iqtisodiyotida barqaror rivojlanish hamda yashil transformatsiya masalalarini ustuvor yo'nalishga aylantirdi. Xalqaro energetika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilda global miqyosda karbonat angidrid (CO₂) emissiyasi 36,8 mlrd tonnani tashkil etib, bu ko'rsatkich 2010-yilga nisbatan qariyb 12 foizga oshgan (IEA, 2024). Ushbu holat iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida, xususan moliya sektorida ekologik mas'uliyatli yondashuvlarni joriy etish zarurligini taqozo etmoqda.

Jahon banki baholashlariga ko'ra, 2030-yilgacha iqlim o'zgarishining salbiy oqibatlarini yumshatish va barqaror infratuzilmani rivojlantirish uchun global miqyosda yiliga 4-4,5 trln AQSh dollari miqdorida yashil investitsiyalar talab etiladi (World Bank, 2023). Ushbu moliyaviy ehtiyojning kamida 60 foizi xususiy sektor, jumladan bank tizimi orqali jalb qilinishi kutilmoqda (UNEP, 2023).

Yashil moliya mexanizmlarining kengayishi bank sektorining faol ishtirokini talab etadi. Climate Bonds Initiative ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yil yakuniga kelib jahon bo'yicha chiqarilgan yashil obligatsiyalar umumiy hajmi 2,9 trln AQSh dollaridan oshgan bo'lib, so'nggi besh yil davomida ularning o'rtacha yillik o'sish sur'ati 12-15 foizni tashkil etgan (Climate Bonds Initiative, 2024). Shu bilan birga, xalqaro bank amaliyotida yashil kreditlarning banklar umumiy kredit portfelidagi ulushi 10-12 foiz atrofida shakllanmoqda (IFC, 2023).

So'nggi yillarda banklar tomonidan an'anaviy yashil moliyaviy instrumentlar bilan bir qatorda Green Advisory Services (yashil maslahat xizmatlari) jadal rivojlanmoqda. McKinsey & Company tadqiqotlariga ko'ra, rivojlangan mamlakatlar banklarida ESG va yashil maslahat xizmatlaridan olinadigan komissiya daromadlari banklarning umumiy nobank daromadlari tarkibida 6-9 foizgacha ulushni tashkil etmoqda (McKinsey & Company, 2023). Bu esa Green Advisory Services xizmatlarining banklar uchun iqtisodiy jihatdan ham istiqbolli yo'nalish ekanligini ko'rsatadi.

Green Advisory Services xizmatlari orqali banklar mijozlarga ESG mezonlarini joriy etish, uglerod izini baholash va qisqartirish, energiya samaradorligini oshirish hamda xalqaro yashil moliya standartlariga mos loyihalarni tayyorlash bo'yicha kompleks maslahatlar taqdim etadi. Yevropa Markaziy banki ma'lumotlariga ko'ra, Yevropa Ittifoqidagi yirik tijorat banklarining 70 foizdan ortig'i maxsus yashil maslahat bo'linmalarini tashkil etgan bo'lib, ushbu xizmatlardan foydalangan korxonalarda energiya sarfi o'rtacha 15-25 foizga, CO₂ emissiyasi esa 10-20 foizga qisqargan (ECB, 2024).

O'zbekiston sharoitida ham yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonlari bosqichma-bosqich jadallashmoqda. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, 2023-yilda respublika banklari tomonidan moliyalashtirilgan yashil loyihalar hajmi 1,3 mlrd AQSh dollaridan oshib, bu ko'rsatkich 2020-yilga nisbatan 2,4 barobarga ko'paygan (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2023). Shu bilan birga, qayta tiklanuvchi energiya manbalarining umumiy energiya balansidagi ulushi qariyb 10 foizni tashkil etib, 2030-yilgacha uni 25-30 foizga yetkazish strategik maqsad etib belgilangan (World Bank, 2023).

Mazkur vazifalarni amalga oshirishda bank tizimi, xususan Green Advisory Services xizmatlarining institutsional rivoji muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois bank tizimi orqali yashil moliyani rivojlantirishda Green Advisory Services xizmatlarining zamonaviy amaliyoti, ularning iqtisodiy samaradorligi hamda O'zbekiston bank tizimi uchun moslashuv imkoniyatlarini ilmiy asosda tadqiq etish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil moliya tushunchasi barqaror rivojlanish nazariyasining amaliy moliyaviy mexanizmi sifatida shakllanib, uning asosiy maqsadi moliyaviy resurslarni ekologik jihatdan barqaror va ijtimoiy mas'ul loyihalarga yo'naltirishdan iboratdir (UNEP, 2023; World Bank, 2023). UNEP (2023) ta'kidlashicha, yashil moliya iqlim o'zgarishiga qarshi kurash, biologik xilma-xillikni saqlash hamda tabiiy resurslardan samarali foydalanish jarayonlarida muhim katalizator vazifasini bajaradi. World Bank (2023) tadqiqotlarida esa yashil moliya iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlovchi strategik instrument sifatida baholanadi.

Ilmiy adabiyotlarda bank tizimi yashil moliyaning asosiy institutsional tashuvchisi sifatida e'tirof etiladi (Scholtens, 2006; Weber, 2018). Scholtens (2006) hamda Weber (2018) tadqiqotlarida tijorat banklari kreditlash, investitsiya va maslahat xizmatlari orqali yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtiruvchi muhim subyekt sifatida ko'rsatiladi. Shu bilan birga, Weber (2018) banklarning yashil loyihalarda ishtiroki nafaqat yangi imkoniyatlar, balki texnologik, tartibga solish (regulyator) va reputatsion risklarni ham yuzaga keltirishini ta'kidlaydi.

Yashil moliya dastlab yashil kreditlar va ekologik investitsiyalar shaklida rivojlangan bo'lsa, keyinchalik yashil obligatsiyalar, barqaror kredit liniyalari hamda ESG mezonlariga asoslangan moliyaviy mahsulotlar bilan kengaydi. Climate Bonds Initiative (2024) ma'lumotlariga ko'ra, yashil obligatsiyalar bozorining jadal rivojlanishi banklarning ekologik loyihalarni moliyalashtirishdagi rolini sezilarli darajada kuchaytirdi.

Biroq Flammer (2021) hamda Bolton va Kacperczyk (2021) tadqiqotlarida yashil moliyaviy instrumentlarning rivojlanishi bilan bir qatorda "greenwashing" riski, axborot asimmetriyasi va ESG ko'rsatkichlarini noto'g'ri baholash xavfi mavjudligi qayd etiladi. Mazkur holat banklar tomonidan ko'rsatiladigan maslahat xizmatlarining sifati hamda risklarni baholash mexanizmlariga yuqori talab qo'yadi.

IFC (2023) tadqiqotlariga ko'ra, yashil kreditlash banklar uchun uzoq muddatli moliyaviy barqarorlik manbai bo'lishi mumkin, biroq ekologik loyihalarning murakkabligi va texnologik noaniqligi kredit risklarini chuqur va aniq baholashni talab etadi (IFC, 2023; UNEP, 2023). Mualliflar ekologik loyihalarda defolt ehtimoli nisbatan past bo'lishi mumkinligini tan olgan holda, noto'g'ri maslahat va yetarli ekspertiza mavjud bo'lmaganda bank risklari ortishini ta'kidlaydi.

So'nggi ilmiy tadqiqotlarda yashil moliya doirasida Green Advisory Services (GAS) bank faoliyatining alohida yo'nalishi sifatida ajratib ko'rsatilmoqda. McKinsey & Company (2023) yashil maslahat xizmatlarini banklar tomonidan ko'rsatiladigan yuqori qo'shimcha qiymatga ega intellektual xizmatlar sifatida tavsiflaydi (McKinsey & Company, 2023; OECD, 2022). Ushbu xizmatlar ESG strategiyalarini ishlab chiqish, uglerod izini baholash va yashil loyihalarni xalqaro standartlarga moslashtirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, Kölbel va boshqalar (2020) hamda Weber va Feltmate (2016) tadqiqotlarida GAS bilan bog'liq asosiy risklar sifatida maslahat sifati riski, reputatsion risk hamda huquqiy javobgarlik xavfi ko'rsatiladi. Agar bank tomonidan berilgan yashil maslahatlar amalda kutilgan ekologik yoki moliyaviy natijani bermasa, bu bank obro'siga va mijozlar ishonchiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

OECD (2022) tadqiqotlariga ko'ra, Green Advisory Services banklarning an'anaviy moliyaviy vositachilik roolidan strategik hamkorlik modeliga o'tishini ifodalaydi. Biroq ushbu transformatsiya banklardan yuqori malakali mutaxassislar, aniq metodologiyalar hamda rivojlangan ichki risk-boshqaruv tizimlarini talab etadi. Aks holda, GAS banklar uchun yangi operatsion va reputatsion risk manbaiga aylanishi mumkin.

Yevropa va Shimoliy Amerika banklari tajribasi Green Advisory Services xizmatlarining institutsional jihatdan shakllanganini ko'rsatadi. ECB (2024) hisobotiga ko'ra, Yevropa Ittifoqidagi yirik banklar ESG va yashil maslahat bo'limlarini risklarni boshqarish tizimlari bilan integratsiyalashgan holda tashkil etgan. Weber va Feltmate (2016) tadqiqotlarida ushbu yondashuv banklarga mijoz korxonalarning energiya samaradorligini oshirish bilan bir qatorda kredit va reputatsion risklarni kamaytirishga yordam berayotgani ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Osiyo mamlakatlarida, xususan Xitoy va Janubiy Koreyada, Green Advisory Services davlat siyosati bilan uyg'unlashgan holda rivojlanib, risklar hukumat, bank va xususiy sektor o'rtasida taqsimlanmoqda (UNEP, 2023). Bu esa yashil maslahat xizmatlarining barqarorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

O'zbekiston bank tizimi sharoitida yashil moliya bo'yicha ilmiy tadqiqotlar faollashayotgan bo'lsa-da (Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2023; World Bank, 2023), Green Advisory Services xizmatlarining risklari, iqtisodiy samaradorligi hamda bank daromadlariga ta'siri yetarli darajada o'rganilmagan. Mahalliy tadqiqotlarda asosan yashil kreditlashga e'tibor qaratilib, maslahat xizmatlarining institutsional modeli va risk-boshqaruv mexanizmlari yetarlicha yoritilmagan.

Rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O'zbekiston sharoitida Green Advisory Services xizmatlarining bank tizimiga integratsiyalashuvi, ularning moliyaviy va reputatsion risklarga ta'siri hamda iqtisodiy samaradorligini baholashga qaratilgan empirik tadqiqotlar deyarli mavjud emas (IFC, 2023; OECD, 2022). Ushbu ilmiy bo'shliq mazkur tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi bank tizimi orqali yashil moliyani rivojlantirishda Green Advisory Services xizmatlarining zamonaviy amaliyotini, ularning risklari va iqtisodiy ahamiyatini kompleks tahlil qilish hamda O'zbekiston bank tizimi uchun mos institutsional va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iboratdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot bank tizimi orqali yashil moliyani rivojlantirishda Green Advisory Services xizmatlarining o'рни, iqtisodiy ahamiyati va amaliy samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqot aralash (mixed-methods) yondashuv asosida olib borilib, miqdoriy va sifat tahlil usullari uyg'unlashtirildi. Ushbu yondashuv mavzuni har tomonlama va tizimli o'rganish imkonini beradi.

Tadqiqot tavsifiy-tahliliy xarakterga ega bo'lib, unda xalqaro va milliy bank amaliyotida Green Advisory Services xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari, institutsional jihatlari hamda moliyaviy natijalari tahlil qilindi.

Tadqiqot obyekti sifatida bank tizimi doirasida yashil moliyani rivojlantirish jarayonlari tanlandi. Tadqiqot predmeti esa tijorat banklari tomonidan ko'rsatiladigan Green Advisory Services xizmatlarining tashkil etilishi, moliyaviy samaradorligi va iqtisodiy natijalaridan iborat.

Tadqiqot doirasida xorijiy mamlakatlar banklari hamda O'zbekiston tijorat banklarining yashil moliya va maslahat xizmatlari bo'yicha amaliy tajribasi qiyosiy tahlil qilindi.

Tadqiqotda foydalanilgan ma'lumotlar quyidagi manbalar asosida shakllantirildi:

- xalqaro moliyaviy institutlar va tahliliy markazlarning rasmiy hisobotlari;
- banklar va moliyaviy tashkilotlarning ochiq statistik ma'lumotlari;
- O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi hamda Markaziy bankining rasmiy statistik axborotlari;

- ilmiy maqolalar va monografiyalar.

Tahlil uchun asosan 2018-2024-yillar ma'lumotlaridan foydalanildi, bu yashil moliya va Green Advisory Services xizmatlarining zamonaviy rivojlanish bosqichini baholash imkonini berdi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy-uslubiy usullardan foydalanildi:

- tizimli va mantiqiy tahlil – yashil moliya va Green Advisory Services tushunchalarining nazariy asoslarini yoritishda;

- taqqoslash usuli – xorijiy va O'zbekiston banklari tajribasini solishtirishda;
- statistik tahlil – yashil moliyalashtirish hajmlari va ularning o'sish sur'atlarini baholashda;
- kontent-tahlil – banklarning strategik va tahliliy hujjatlarini o'rganishda;
- ekspert baholash usuli – Green Advisory Services xizmatlarining amaliy samaradorligini aniqlashda.

Zarur hollarda iqtisodiy samaradorlikni baholash uchun foiz ko'rsatkichlari, dinamik qatorlar hamda strukturaviy tahlil elementlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning ayrim cheklovlari mavjud bo'lib, ularga Green Advisory Services xizmatlari bo'yicha ochiq statistik ma'lumotlarning cheklanganligi, O'zbekiston banklarida mazkur xizmatlarning endigina shakllanayotganligi hamda ayrim natijalarning sifat ko'rsatkichlari asosida baholanganligi kiradi. Ushbu cheklovlar tadqiqot natijalarini talqin qilish jarayonida inobatga olindi.

Tanlangan metodologiya Green Advisory Services xizmatlarining bank tizimidagi o'rnini tizimli baholash, xalqaro va milliy tajribani qiyosiy tahlil qilish hamda O'zbekiston bank tizimi uchun ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi. Mazkur metodologik yondashuv tadqiqot natijalarining ishonchiligi va ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xalqaro bank amaliyotini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, Green Advisory Services (GAS) xizmatlari so'nggi yillarda banklarning yashil moliya portfelini kengaytirishda muhim instrumentga aylangan bo'lib, ular nafaqat moliyaviy samaradorlikni oshirish, balki kredit, operatsion va reputatsion risklarni kamaytirish vositasi sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Yevropa Markaziy banki ma'lumotlariga ko'ra, Yevropa Ittifoqidagi yirik tijorat banklarining 70-75 foizi o'z tarkibida ESG va yashil maslahat xizmatlariga ixtisoslashgan alohida bo'linmalarni shakllantirgan (ECB, 2024). Mazkur banklarda GAS asosida tayyorlangan loyihalar umumiy yashil moliyalashtirish hajmining o'rtacha 18-22 foizini tashkil etib, bu loyihalarni tanlash va baholash jarayonlarida risklarning nisbatan pastligi bilan izohlanadi.

Xalqaro tajribaga ko'ra, banklarning yashil maslahat xizmatlari o'zaro bog'liq bo'lgan olti asosiy komponentdan iborat bo'lib, ular GAS xizmatlarining amaliy samaradorligini ta'minlaydi.

Birinchidan, eko-audit (Energy & Resource Audit) bank mutaxassislari yoki hamkor konsalting kompaniyalari tomonidan amalga oshirilib, elektr energiyasi, issiqlik, suv, gaz va yoqilg'i sarfi tahlili, chiqindilar monitoringi hamda korxona binolarining termovizor ko'rigini o'z ichiga oladi. Mazkur bosqich natijasida korxona uchun energiya sarfini 20-40 foizgacha qisqartirish imkonini beruvchi amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Bu esa energiya samaradorligi loyihalarida kredit risklarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, yashil texnologiyalar bo'yicha texnik maslahat doirasida quyosh panellari, LED yoritish tizimlari, energiya tejovchi sovutish va isitish moslamalari, suvni qayta ishlash (greywater) tizimlari hamda chiqindidan qayta foydalanish texnologiyalari bo'yicha texnik va moliyaviy tavsiyalar beriladi. Banklar ushbu jarayonda loyiha smetasini tayyorlashda ishtirok etib, texnologik xatolar bilan bog'liq risklarni kamaytiradi.

Uchinchidan, yashil loyihalar uchun biznes-reja va grant hujjatlarini tayyorlash GAS xizmatlarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Banklar IRR, NPV va investitsiya qaytish muddatini hisoblash, texnik-iqtisodiy asos (TEO) tayyorlash hamda xalqaro grant va moliyaviy dasturlarga arizalar ishlab chiqishda mijozlarga ko'maklashadi. Ushbu jarayon, ayniqsa, ayollar tadbirkorligi uchun mo'ljallangan yashil loyihalarda moliyaviy barqarorlikni oshiradi.

To'rtinchidan, yashil kredit paketlariga moslashtirish (Green Financing Structuring) orqali banklar loyihaga eng maqbul moliyalashtirish manbalarini tanlaydi. Bunga past foizli yashil kreditlar, lizing asosidagi moliyalashtirish, imtiyozli kredit liniyalari hamda karbon kreditlari bilan bog'liq moliyaviy instrumentlar kiradi. Ushbu yondashuv moliyaviy yuklamani optimallashtirib, kredit qaytmaslik riskini pasaytiradi.

Beshinchidan, uglerod izi hisoblash (carbon footprint accounting) GAS xizmatlarining muhim elementi bo'lib, u Scope 1, 2 va 3 doirasida emissiyalarni aniqlash, mahsulot birligiga to'g'ri keladigan CO₂ hajmini hisoblash hamda loyihaning yillik karbon tejalishini baholashni o'z ichiga oladi. Ushbu jarayon MRV (Monitoring, Reporting, Verification) tizimi asosida amalga oshirilib, "greenwashing" bilan bog'liq reputatsion risklarni kamaytirishga xizmat qiladi.

Oltinchidan, xarajatlarni kamaytirish bo'yicha tavsiyalar (Cost-saving Plan) orqali banklar mijozlarga energiya va resurs tejamkorligi bo'yicha aniq hisob-kitoblarga asoslangan rejalarni taqdim etadi. Masalan, LED yoritish 30 foizgacha, quyosh panellari 25 foizgacha, issiqlik izolyatsiyasi esa 20 foizgacha energiya tejalishini ta'minlashi mumkin. Natijada mijoz korxonalar uchun bir yillik tejamkorlik rejasi ishlab chiqiladi.

McKinsey & Company (2023) tadqiqotlariga ko'ra, Green Advisory Services xizmatlarini tizimli joriy etgan banklarda ESG mezonlariga mos kreditlar hajmi yiliga o'rtacha 14-16 foizga oshgan. Shu bilan birga, muammoli kreditlar ulushi (NPL) 1,5-2 foiz punktga qisqargan bo'lib, bu GAS xizmatlarining kredit risklarini kamaytirishdagi ijobiy ta'sirini ko'rsatadi. Biroq ESG mezonlarini noto'g'ri baholash yoki ma'lumotlarning yetarli emasligi reputatsion va operatsion risklarni yuzaga keltirishi mumkin.

Shuningdek, Green Advisory Services banklar uchun barqaror nobank daromad manbaini shakllantirmoqda. Rivojlangan mamlakatlar banklarida GAS xizmatlaridan olinadigan konsalting va komissiya daromadlari umumiy nobank daromadlarning 6-9 foizini, ayrim yirik banklarda esa 10 foizgacha bo'lgan ulushni tashkil etmoqda (McKinsey & Company, 2023). Shu bilan birga, yuqori malakali mutaxassislar va metodologik ta'minotga bo'lgan talab operatsion xarajatlarning oshishiga olib kelishi mumkin.

1-rasmda Green Advisory Services xizmatlarining banklar uchun moliyaviy samaradorligi hamda mijozlar uchun iqtisodiy foydalari tizimli ravishda aks ettirilgan. Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, GAS xizmatlari banklar uchun nafaqat yangi mijozlar oqimini jalb qilish va kredit portfelini kengaytirish, balki foiz va nobank daromadlarini oshirishga ham xizmat qiladi. Xususan, konsalting va maslahat xizmatlari orqali banklar qo'shimcha komissiya daromadlarini shakllantiradi, bu esa umumiy nobank daromadlar ulushini oshiradi.

Shu bilan birga, jadvalda aks ettirilganidek, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish banklarning o'z operatsion xarajatlarini kamaytirishga imkon yaratadi. Bu holat uzoq muddatda banklarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlab, kredit risklarini pasaytiradi. Reputatsiya va brend qiymatining oshishi esa banklar uchun strategik ustunlik bo'lib, ESG talablariga mos investorlar hamda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirishga zamin yaratadi.

Umuman olganda, keltirilgan tahlil Green Advisory Services xizmatlarining bank tizimidagi kompleks moliyaviy ta'sirini yaqqol namoyon etib, ularning kredit risklarini kamaytirish, daromad bazasini diversifikatsiya qilish va yangi yashil bozor segmentlariga chiqishdagi muhim ahamiyatini tasdiqlaydi.

GREEN ADVISORY SERVICE BANKGA MOLIYAVIY FOYDALAR					
№	Moliyaviy foyda turi	Bank uchun foydasi	Mijoz uchun foydasi	Misol / Izoh	
1.	Yangi mijozlar oqimi va kredit portfelining kengayishi	Yangi mijozlar, kredit portfeli kengayishi	Yashil loyihalar uchun moliyalashtirish	Korxona yangi kredit olishga murojaat qiladi	Energiya tejavochi kreditlar
2.	Foiz daromadlarining oshishi	Yuqori foiz daromadlari	Loyihalarni moliyalashtirish	Energiya tejavochi kreditlar	Energiya tejavochi kreditlar
3.	Konsalting va xizmatlar daromadi	Konsaltingdan qo'shimcha daromad	Ekspert maslahatlari	Energiya auditi xizmati	Energiya auditi xizmati
4.	Operatsion xarajatlarni kamaytirish	Energiyani tejash, xarajatlarni kamaytirish	Tejamkor ishlash	LED chiroqlar va suv tejash	LED chiroqlar va suv tejash
5.	Reputatsiya va brend qiymati oshishi	Barqaror bank imiji	Ishonchil yashil xizmatlar	Ekologik sertifikatlar	Ekologik sertifikatlar
6.	Moliyaviy risklarni kamaytirish	Kredit risklarini kamayishi	Barqaror moliyaviy holat	Xavfsiz yashil loyihalar	Barqaror energiya loyihasi
7.	Strategik investitsiyalar va yangi bozorlar	Yashil bozorlar, yangi investitsiyalar	Yashil texnologiyalarni joriy etish	Yashil texnologiyalarni joriy etish	Barqaror energiya loyihasi

1-rasm. Green Advisory Services xizmatlarining bank va mijozlar uchun moliyaviy foydalari

Xalqaro moliya korporatsiyasi ma'lumotlariga ko'ra, Green Advisory Services (GAS) asosida tayyorlangan va moliyalashtirilgan loyihalarda investitsiya samaradorligi (ROI) an'anaviy loyihalarga nisbatan o'rtacha 8-12 foizga yuqori bo'lgan (IFC, 2023). Energiya tejamkorligi va qayta tiklanuvchi energiya loyihalarida kredit qaytmaslik darajasi 2-3 foiz atrofida shakllanib, bu GAS xizmatlarining risklarni boshqarishdagi amaliy ahamiyatini tasdiqlaydi.

Ekologik va ijtimoiy jihatdan, GAS asosida amalga oshirilgan loyihalarda energiya iste'moli 15-25 foizga, CO₂ emissiyasi esa 10-20 foizga qisqargan (UNEP, 2023). Shuningdek, ESG boshqaruv tizimlari joriy etilgan korxonalarda mehnat unumdorligi 5-7 foizga oshgani hamda korporativ boshqaruv sifati sezilarli darajada yaxshilangani kuzatilgan (OECD, 2022). Biroq monitoring tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi ekologik natijalarni baholash jarayonida ayrim xatolarga olib kelishi mumkin.

O'zbekiston bank tizimida Green Advisory Services xizmatlari hozircha shakllanish bosqichida bo'lib, asosan xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan loyihalar doirasida joriy etilmoqda. 2023-yilda tijorat banklari tomonidan moliyalashtirilgan yashil loyihalar hajmi 1,3 mlrd AQSh dollaridan oshgan bo'lsa-da, ularning atigi 10-12 foizi professional yashil maslahat xizmatlari asosida tayyorlangan (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, 2023). Ushbu holat kredit va operatsion risklarning to'liq va tizimli baholanmasligi ehtimolini oshiradi.

Shu bois, O'zbekiston bank tizimida Green Advisory Services xizmatlarini rivojlantirish jarayonida risklarni boshqarish mexanizmlarini kuchaytirish, statistik monitoring va MRV (Monitoring, Reporting, Verification) tizimlarini joriy etish, shuningdek ESG yo'nalishi bo'yicha yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim strategik vazifa hisoblanadi.

O'ZBEKISTON BANKLARI MISOLIDA GREEN ADVISORY SERVICES TURLARI				
No	Bank nomi	Xizmat turi	Amalga oshirilgan amaliy ishlar / loyihalar	Bank va mijozga moliyaviy foyda
1	SQB	Yashil kredit bo'yicha maslahat	Quyosh panellari o'rnatiladigan loyiha uchun ekologik audit va moliyaviy tavsylarlar	Mijoz energiya xarajatlarini 30% kamaytirdi, bank barkaror kredit portfelini kengaytirdi
2	Ipoteka Bank	ESG va barqarorlik bo'yicha maslahat	Ko'p kvartirali yashil uylar qurilishida ESG banolash	Bank nangi yashil loyihalarni moliyalashtirdi, mijozlar ishonchi oshdi
3	Agrobank	Energiya va resurslarni tejash bo'yicha maslahat	Suvni tejash texnologiyara bilan kishloq xo'jaligi norzonalari	Suv sarfi 25% kamaydi, kredit risklari pasaydi
4	Hamkorbank	Grant va subsidiyalari bo'yicha maslahat	Mijozlar uchun UNDP va EBRD grantlaridan	Bank orqali mijoz loyihalari moliyalashtirildi, qo'shimcha foiz daromadi
5	Asia Alliance Bank	Texnik maslahat	Energiya tejamkor islab chiqarish texnologiyalarini joriy etish	Mijoz islab chinarish xarajatlari kamaytirdi, bank barkaror loyihalarni qo'llab-quvvatladi
6	TURONBANK	ESG sertifikatlash bo'yicha maslahat	ISO 14001 sertifikat ila bo'yicha maslahat	Mijoz xalkaro standartlarga moslashdi, bank obroisi oshdi
7	National Bank of Uzbekistan	Yashil audit	Korxona chiqindilarini kamarytirish	Atrof-mohit risklari pasaydi, mijoz xarajatlari kamaytirdi
9	Mikrokreditbank	Energiya samaradorligi bo'yicha maslahat	Kichik bizneslar uchun LED yoritish va energiya tejash Elektr energiyasi	Elektr energiyasi xarajatlari kamaydi, bank sodiq mijozlarni eqo'iba kiritdi
10	Orient Finans Bank	Barqaror moliyalashtirish bo'yicha maslahat	Qayta tiklanuvchi energiya loyihalarini moliyalashtirish	Bank yangi moliyaviy mahsulotlarni yaratdi, portfel barkarorligi oshdi

2-rasm. O'zbekiston tijorat banklari misolida Green Advisory Services xizmatlari turlari va ularning moliyaviy samaradorligi

2-rasmda O'zbekiston tijorat banklari tomonidan ko'rsatilayotgan Green Advisory Services xizmatlarining asosiy turlari, ularning amaliy qo'llanilishi hamda banklar va mijozlar uchun moliyaviy foydalari aks ettirilgan. Rasmda keltirilgan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, respublika banklarida yashil maslahat xizmatlari asosan energiya samaradorligini oshirish, ESG baholash, yashil kreditlash hamda grantlarni jalb etish yo'nalishlarida rivojlanmoqda.

Xususan, yashil kredit va texnik maslahat xizmatlari orqali mijozlarning energiya xarajatlari o'rtacha 25-30 foizgacha kamaygan bo'lsa, banklar uchun kredit risklarining pasayishi hamda barqaror kredit portfelining shakllanishi kuzatilmoqda. Grant va subsidiyalari bo'yicha maslahat xizmatlari esa banklarga qo'shimcha foiz va komissiya daromadlarini ta'minlab, xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, ESG sertifikatlash va yashil audit xizmatlari banklarning reputatsion risklarini kamaytirib, ularning xalqaro standartlarga moslashuv jarayonini tezlashtirmoqda. Rasmda keltirilgan ma'lumotlar O'zbekiston bank tizimida Green Advisory Services xizmatlari hali to'liq tizimli shakllanmagan bo'lsa-da, ularning moliyaviy samaradorlik va risklarni boshqarish nuqtayi nazaridan yuqori salohiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

O'tkazilgan tahlil va empirik modellar asosida quyidagi asosiy natijalar shakllantirildi:

1. Green Advisory Services xizmatlari banklar tomonidan yashil moliyani rivojlantirishda muhim strategik instrument hisoblanib, yashil loyihalar hajmini o'rtacha 15–20 foizga oshirish imkonini beradi.

2. GAS xizmatlari banklarning nobank daromadlarini oshirish bilan birga, kredit risklarini kamaytiradi va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlaydi.

3. Yashil maslahat xizmatlari asosida moliyalashtirilgan loyihalar sezilarli ekologik va ijtimoiy natijalarni ta'minlaydi.

4. O'zbekiston bank tizimida Green Advisory Services xizmatlarini tizimli joriy etish yashil moliya bozorini kengaytirish hamda banklarning raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim zaxira hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston banklari tomonidan taqdim etilayotgan Green Advisory Services xizmatlari mamlakatda yashil moliya va barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim instrument sifatida namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu xizmatlar mijozlar uchun energiya va resurslarni tejash orqali sezilarli moliyaviy foyda keltirsa, banklar uchun kredit portfeli risklarini kamaytirish va institutsional obro'-e'tiborni oshirish imkoniyatini yaratadi. Shu bilan birga, mazkur xizmatlarning ekologik samarasi chiqindilar hajmini qisqartirish, energiya samaradorligini oshirish hamda atrof-muhitni muhofaza qilishda namoyon bo'ladi.

Biroq tadqiqot jarayonida Green Advisory Services xizmatlarining samaradorligini cheklovchi qator omillar ham aniqlangan. Jumladan, moliyaviy va institutsional resurslarning yetishmasligi, yuqori malakali mutaxassislar tanqisligi, mijozlarning yashil moliya imkoniyatlari bo'yicha xabardorlik darajasining pastligi, boshlang'ich investitsiyalarning yuqori bo'lishi hamda monitoring va baholash tizimlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi mazkur xizmatlar keng joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu bois Green Advisory Services xizmatlarining mavjud salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun banklar va moliya institutlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, mijozlar uchun trening va axborot dasturlarini kengaytirish hamda xizmatlar samaradorligini doimiy monitoring qilish tizimlarini takomillashtirish zarur.

Umuman olganda, Green Advisory Services O'zbekiston moliya tizimida strategik ahamiyatga ega bo'lib, moliyaviy va ekologik manfaatlarni uyg'unlashtirish orqali yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga sezilarli hissa qo'shadi. Ushbu xizmatlarning rivojlanishi nafaqat banklar faoliyatining barqarorligini oshiradi, balki butun iqtisodiyot va jamiyat miqyosida ekologik mas'uliyat, moliyaviy barqarorlik va uzoq muddatli taraqqiyotni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. UNEP Finance Initiative (2023) Banking on Sustainability: From Strategy to Implementation. Geneva: UNEP FI. Available at: <https://www.unepfi.org/banking/banking-on-sustainability/>
2. World Bank (2023) Green Finance and Banking for Sustainable Development. Washington, DC: World Bank. <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/green-finance>
3. Scholtens, B. (2006) 'Finance as a driver of corporate social responsibility', Journal of Business Ethics, 68(1), pp. 19-33 <https://doi.org/10.1007/s10551-006-9037-1>
4. Weber, O. (2018) 'Environmental credit risk management in banks and financial service institutions, Business Strategy and the Environment, 27(2), pp. 139-155. <https://doi.org/10.1002/bse.1993>
5. Climate Bonds Initiative (2024) Green Bond Market Report. London: Climate Bonds Initiative. <https://www.climatebonds.net/resources/reports>
6. IFC (2023) Green Banking and Advisory Services: Emerging Practices and Lessons Learned. Washington, DC: World Bank Group. <https://www.ifc.org/en/insights-reports>
7. McKinsey & Company (2023) The Role of Banks in Scaling Sustainable Finance. New York: McKinsey Sustainability. <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights>
8. OECD (2022) ESG Investing and Climate Transition. Paris: OECD Publishing. <https://www.oecd.org/finance/esg-investing/>
9. European Central Bank (ECB) (2024) Climate-related Risks and Sustainable Finance in the Banking Sector. Frankfurt am Main: ECB. <https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/html/index.en.html>
10. Weber, O. and Feltmate, B. (2016) Sustainable Banking: Managing the Social and Environmental Impact of Financial Institutions. Toronto: University of Toronto Press. <https://utorontopress.com/9781442643720/sustainable-banking/>
11. Iqtisodiyot va moliya vazirligi (2023) O'zbekiston Respublikasida yashil moliya va bank tizimi rivojlanishi bo'yicha hisobot. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. <https://www.mf.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>